

7 PREMIZE PENTRU CONSOLIDAREA SECTORULUI ENERGETIC AL REPUBLICII MOLDOVA ÎN ANUL 2011

ION MUNTEAN

Policy Brief

Institutul pentru
Dezvoltare și Inițiative
Sociale (IDIS) „Viitorul”

2011
NR.1 (13)

www.viitorul.org

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”

POLICY BRIEF

7 PREMIZE PENTRU CONSOLIDAREA SECTORULUI ENERGETIC AL REPUBLICII MOLDOVA ÎN ANUL 2011

Ion Muntean

Opiniile exprimate aparțin autorului. Nici Administrația IDIS „Viitorul”, și nici Consiliul Administrativ al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul” nu poartă răspundere pentru estimările și opiniile prezentate în cadrul acestei publicații.

Pentru mai multe informații asupra acestei publicații ori asupra abonamentului de recepționare a publicațiilor editate de către IDIS, vă rugăm să contactați direct Serviciul de Presă și Comunicare Publică al IDIS „Viitorul”. Persoana de contact: Laura Bohanțov - laura.bohantov@viitorul.org. Adresa de contact:

Chișinău, Iacob Hîncu 10/1, 2004, Republica Moldova

Telefon: (373-22) 21 09 32

Fax: (373-22) 24 57 14

www.viitorul.org

Orice utilizare a unor extrase ori opinii ale autorului acestui Studiu trebuie să conțină o referință la IDIS „Viitorul”.

SUMAR

INTRODUCERE	6
1. O NOUĂ GUVERNARE	6
2. PREȘEDINȚIA COMUNITĂȚII ENERGETICE EUROPENE	7
3. TRANSPUNEREA LEGISLAȚIEI EUROPENE DIN DOMENIUL ENERGETIC ÎN LEGISLAȚIA NAȚIONALĂ	8
4. CREAREA AGENȚIEI ȘI A FONDULUI PENTRU EFICIENȚĂ ENERGETICĂ	9
5. RENEGOCIEREA CONTRACTULUI DINTRE S.A. MOLDOVAGAZ ȘI O.A.O GAZPROM	9
6. ELABORAREA STRATEGIEI ÎN DOMENIUL EFICIENȚEI ENERGETICE A MU- NICIPIULUI CHIȘINĂU	11
7. INTERCONECTAREA SISTEMULUI GAZIER NAȚIONAL CU CEL AL ROMÂNIEI	11
CONCLUZII	13
RECOMANDĂRI	14
BIBLIOGRAFIE	15

INTRODUCERE

Anul 2011 are toate șansele să devină unul fructuos pentru sectorul energetic al Republicii Moldova prin faptul că anume în acest an se creează o conjunctură foarte favorabilă pentru edificarea temeliei unei dezvoltări durabile a sectorului energetic în Republica Moldova. Șansa de a deține președinția Comunității Energetice în formula unei noi guvernări oferă Republicii Moldova un nou statut și o nouă motivație de a contribui la sporirea securității energetice a țării și de a participa la o piață energetică bazată pe principii de echitabilitate și avantaje reciproce. Printr-o abordare consecventă a problemelor din sectorul energetic, o conlucrare eficientă între structurile responsabile și vizate din acest sector și valorificarea tuturor oportunităților care se creează în anul 2011, realizările pot fi cu adevărat temeinice.

1. O nouă guvernare

Pornind de la premiza că totuși în anul 2011 în Republica Moldova va fi stabilită o guvernare pentru următorii patru ani în formula Alianței pentru Integrare Europeană (PLDM, PD și PL) putem spune că există angajamentul politic al AIE de a promova reformele în sectorul energetic chiar dacă doar două din aceste partide vin cu propuneri complexe și clare asupra dezvoltării sectorului energetic al țării. În Programul de activitate *Integrare Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare* pentru 2011-2014 Guvernul își asumă asigurarea securității și eficienței energetice prin următoarele obiective:

- Diversificarea surselor de aprovizionare cu energie primară;
- Valorificarea tuturor oportunităților oferite de Tratatul Comunității Energetice, inclusiv prin

transpunerea directivelor UE în domeniul energetic și atragerea investițiilor în sector;

- Interconectarea sistemului electroenergetic al Republicii Moldova la rețeaua europeană a operatorilor de sistem și de transport al energiei electrice ENSTOE;
- Susținerea modernizării sistemului energetic în vederea utilizării eficiente a resurselor energetice și reducerii intensității energetice în economie, în special în domeniul agriculturii;
- Promovarea conservării energiei, în special prin elaborarea și susținerea financiară a programelor de reabilitare termică a edificiilor;
- Integrarea Republicii Moldova în piața europeană energetică, prin corelarea politicilor, armonizarea reglementărilor în domeniul energetic, aderarea la organizațiile specializate europene și atragerea investițiilor europene în sector;
- Consolidarea capacității instituționale a autorității de reglementare în domeniul energetic; asigurarea transparenței și a bunei guvernări în sectorul energetic;
- Asigurarea viabilității și posibilității de dezvoltare a sistemului termoenergetic prin restructurarea economică, instituțională și tehnică a acestuia;
- Atragerea investițiilor în infrastructura energetică a țării prin crearea parteneriatelor dintre sectoarele public și privat;
- Asigurarea funcționalității Agenției pentru Eficiență Energetică și crearea Fondului pentru Eficiență Energetică;
- Reducerea intensității energetice și a consumului de energie în toate domeniile economiei naționale prin aprobarea și implementarea Progra-

mului național de eficiență energetică 2020.¹

Sunt apreciable aceste sarcini dar mult mai importante sunt acțiunile ulterioare, costul acestora și mecanismele prin care vor fi realizate obiectivele propuse. Ar fi bine ca noua guvernare să revizuiască strategia energetică a RM până în 2020 și să o structureze într-un program cu obiective pe termen scurt, mediu și lung însoțit de planuri reale care ar asigura atingerea acestor obiective.

2. Președinția Comunității Energetice Europene

Anul 2011 este anul în care Republica Moldova deține președinția în cadrul Comunității Energetice. Decizia oficială a fost luată în cadrul celei de-a 8-a ședință a Consiliului Ministerial al Comunității Energetice (CE) pentru Europa de Sud - Est, desfășurată la 24 septembrie 2010 la Skopje (Macedonia). Aceasta, nu demult după ce începând cu luna mai a anului 2010, Republica Moldova a devenit membru cu drepturi depline în cadrul Comunității Energetice, protocolul de aderare fiind semnat la 17 martie 2010 la Viena (Austria). Pe agenda de lucru a Consiliului Ministerial al Comunității Energetice au fost incluse două proiecte investiționale ale Republicii Moldova – construcția liniei electrice de interconexiune între Republica Moldova și România, Bălți - Suceava și proiectul construcției interconexiunii sistemelor de gaze naturale al României și Republica Moldova pe direcția Ungheni – Iași.² Un alt proiect de o importanță sporită pentru securitatea energetică (electroenergetică) a țării o are linia electrică Fălcu – Gotești, construcția căreia trebuia finalizată în anul 2010 dar din cauza inundațiilor lucrările au fost blocate. Inundațiile din 2010 au semnalat o problemă

majoră pentru acest proiect, în cazul unor eventuale inundații siguranța funcționării acestei linii ar putea fi pusă în pericol. Această problemă dar și cei aproximativ 2,5 km de linie nefinalizați împreună cu reconstrucția stației de interconexiune rămâne a fi o sarcină pentru anul 2011.

Preluarea președinției Comunității Energetice reprezintă o șansă pentru Republica Moldova de a-și promova oportunitățile în acest domeniu. Printre oportunitățile care trebuie valorificate la maxim sunt:

1. Ieșirea pe piața energetică europeană;
2. Suportul financiar din partea Comunității Energetice;
3. Aderarea la Rețeaua Europeană a Operatorilor de Sisteme de Transport al Energiei Electrice - ENTSOE;
4. Oportunități de sporire a securității energetice.

Din acest statut RM ar putea insista asupra elaborării unui consiliu pe problem de securitate energetică în Europa sau cel puțin în Europa de Sud-Est care ar reprezenta țările participante la piața energetică europeană și care, de fapt, se confruntă cu aceleași probleme, spre exemplu, în problema gazelor cu Gazprom (criza gazelor din 2006 și 2009). Ideea implicării Comisiei Europene în negocierea contractelor energetice a țărilor membre UE cu partenerii energetici a fost lansată deja de reprezentanții UE rămâne ca statele vizate, inclusiv RM care este cea mai vulnerabilă din punct de vedere al securității energetice, prin statutul pe care îl deține în 2011 să insiste pe aceasta.

Ministrul Economiei, Valeriu Lazăr, a menționat că printre prioritățile naționale în timpul președinției Comunității Energetice va fi: dezvoltarea cadrului comun pentru promovarea investițiilor în modernizarea infrastructurii energetice și dezvoltarea mix-ului energetic; asigurarea eficienței energetice; dezvoltarea studiului privind dimensiunea

¹ Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova *Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare 2011-2014*, Chișinău 2011

² Informație preluată de pe: <http://evenimentul.md/?l=ro&a=6&i=2131>

petrolieră a Comunității Energetice; îmbunătățirea dialogului social în contextul dimensiunii sociale a Comunității Energetice.

Directorul adjunct general pentru Energie din partea Comisiei Europene, Fabrizio Barbaso, aflat într-o vizită la Chișinău a spus „Devenind membru cu drepturi depline al Comunității Energetice, Republica Moldova împărtășește principiile pentru constituirea, împreună cu alte țări, a pieței pan-europene energetice, fapt ce îi va permite să depășească slăbiciunile din sistemul energetic”.³

În data de 25 octombrie 2005 țările UE, precum și Albania, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Croația, Macedonia, România, Serbia și Muntenegru, Kosovo au semnat la Atena Acordul de constituire a Comunității Energetice a țărilor din Europa de Sud - Est, numit Tratatul Comunității Energetice. Acordul întrunește 27 de țări. Documentul a intrat în vigoare pe 1 iulie 2006 și prevede aplicarea treptată, în țările regiunii, a legislației UE în domeniul energiei electrice, gazelor naturale, concurenței, securității livrărilor, protecției investițiilor și în domeniul utilizării surselor de energie regenerabile.

3. Transpunerea legislației europene din domeniul energetic în legislația națională

Crearea cadrului juridic în scopul promovării eficienței energetice este definitorie pentru orice stat. Adoptarea legii nr. 142 din 02.07.2010 cu privire la eficiența energetică, Monitorul Oficial nr. 155-158 din 03.09.2010 constituie un pas întârziat dar foarte important în acest sens. Prin această lege, se propune crearea cadrului necesar aplicării Directivei Europene 2006/32/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 aprilie 2006 privind

eficiența la consumatorii finali și serviciile energetice și de abrogare a directivei 93/76/CEE. Totodată, prin această lege se abrogă legea nr. 1136 din 13 .07 . 2000 privind conservarea energiei.

Lege nr.142 prevede elaborarea Programului Național de Eficiență Energetică pentru atingerea obiectivului indicativ național care vine să sprijine angajamentele Comunității Europene în domeniu până în anul 2020 privind reducerea consumului de energie primară cu 20%, reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră cu 20% și creșterea ponderii energiei regenerabile în totalul mix-ului energetic până la 20%. Programul Național de îmbunătățire a eficienței energetice va fi elaborat de către Agenția pentru Eficiență Energetică (AEE) pe o perioadă de 10 ani și aprobat de Guvern. Acest program urmează a fi realizat prin intermediul unui Plan Național de Acțiuni în domeniul eficienței energetice elaborat de către AEE în colaborare cu autoritățile administrației publice centrale și locale pe o perioadă de 3 ani. La nivel local, fiecare Consiliu Raional urmează să-și elaboreze propriul program de îmbunătățire a eficienței energetice pe o perioadă de 3 ani și plan de acțiuni în domeniul eficienței energetice pentru un an.

Tot în anul 2011 urmează a fi transpuse un șir de Directive Europene din domeniul energetic în legislația moldovenească, printre acestea fiind: Directiva 2010/30/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 mai 2010 „Privind indicarea, prin etichetare și informații standard despre produs, a consumului de energie și de alte resurse ale produselor cu impact energetic”; Directiva 2010/31/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 mai 2010 „Privind performanța energetică a clădirilor”; Directiva 2003/30/EC din 8 mai 2003 „De promovare a utilizării biocombustibililor și a altor combustibili regenerabili pentru transport” care va reglementa acest domeniu și va da posibilitate producerii și comercializării amestecului de combustibil convențional / biocombustibil pe piața RM; Di-

3 Informație preluată de pe: <http://www.azi.md/ro/story/12267>

rectiva 2001/77/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 27 septembrie 2001 „Privind promovarea electricității produse din surse de energie regenerabile pe piața internă a electricității” etc.

La prima vedere ne bucură angajamentele îndrăznețe pe care și le asumă guvernul dar foarte important este faptul ca procesul de transpunere a acestor directive în legislația națională să nu fie unul cantitativ ci calitativ.

4. Crearea Agenției și a Fondului pentru Eficiență Energetică

În anul 2011 va fi o nouă încercare de a crea cadrul instituțional care va realiza politicile statului în domeniul eficienței energetice. Prin legea cu privire la eficiența energetică este stipulată crearea Agenției pentru Eficiență Energetică (AEE), care va deveni autoritate de stat în domeniul eficienței energetice. În data de 21.12.2010 a fost adoptată Hotărâre de Guvern nr. 1173 „cu privire la Agenția pentru Eficiență Energetică”, publicată în Monitorul Oficial nr. 254-256 din 24.12.2010. Prin această hotărâre a fost aprobat Regulamentul privind organizarea și funcționarea Agenției pentru Eficiență Energetică și s-a stabilit efectivul-limită al aparatului Agenției pentru Eficiența Energetică în număr de 13 unități cu un buget inițial de 800 mii lei. Potrivit ultimilor informații din partea responsabililor de la Ministerul Economiei, urmează să fie anunțat concurs pentru ocuparea funcțiilor în agenție, lucru ce va dura 2-3 luni de zile.

În legea cu privire la eficiența energetică se pomenește despre Fondul pentru Eficiență Energetică care trebuia să fie creat încă în anul 2007 prin Legea nr. 160 din 12.07.2007 privind energia regenerabilă publicată în Monitorul Oficial nr. 127-130 din 17.08.2007, crearea acestuia rămânând incertă la acest moment deoarece nu au fost aduse modificările de rigoare în legea nr. 160 și nici nu a fost

adoptat Regulamentul Fondului pentru Eficiență Energetică, fapt ce nu permite constituirea și funcționarea lui.

Cadrului instituțional în domeniul eficienței energetice este un element-cheie în executarea politicilor statale în acest domeniu. Este foarte important ca aceste instituții să asigure o conlucrare eficientă între stakeholderii din acest sector și să dezvolte parteneriate cu mediul extern care ar putea oferi suport bazat pe experiențe de succes.

5. Renegocierea contractului dintre S.A. Moldovagaz și O.A.O Gazprom

Anul 2011 este anul în care expiră contractul de furnizare a gazelor naturale în Republica Moldova dintre S.A. Moldovagaz și O.A.O. Gazprom deci este timpul oportun de a negocia un nou contract care ar reflecta o colaborare echitabilă și reciproc avantajoasă dintre Gazprom și Moldovagaz. Totodată, se ivește o ocazie, care nu poate fi ratată, de a aminti furnizorului rus de gaze despre maniera în care a fost constituită S.A. Moldovagaz și despre angajamentele asumate ca și acționar majoritar nerespectate până în prezent. Principalele aspecte care trebuie discutate cu Gazprom-ul sunt descrise în continuare.

Formula de calcul al prețului de procurare a gazelor rusești de către S.A. Moldovagaz trebuie modificată prin micșorarea sau excluderea ponderii prețului produselor petroliere în prețul final al gazelor naturale și stabilirea unei referințe față de cotațiile de pe piețele internaționale de profil (a gazelor naturale). Principalele motive pentru care prețul la gaze variază semnificativ sunt evoluția cursului de schimb la dolarul american și cotația prețului produselor petroliere la bursele internaționale. Urmărind tendința prețului de pe piața SPOT a gazelor și cea a produselor petroliere

observăm că aceasta este în creștere pe piața SPOT a produselor petroliere și în scădere pe piața gazelor ceea ce susține piața SPOT a gazelor naturale ca referențial la stabilirea prețului la gaze naturale. Un motiv în plus de a alege ca referință prețul de pe piața SPOT a gazelor este și variația mai lentă a acestuia decât cel de pe piața SPOT a produselor petroliere.

Revizuirea structurii proprietății S.A. Moldovagaz prin inventarierea și reevaluarea proprietății de gazoducte construite din bani publici, ai investitorilor privați și ai populației, precum și capitalizarea acestora ca și cotă a RM în acțiuni ale statului și investitorilor în S.A. Moldovagaz. Pe parcursul a zece ani de zile, infrastructura gazieră a RM s-a dezvoltat considerabil construindu-se sute de km de conducte magistrale și bransament, zeci de mii de km de gazoducte și rețele locale de distribuție din bani publici, bani pe care, de fapt, Gazpromul trebuia să-i investească ca acționar majoritar în dezvoltarea rețelei de gazoducte, obligațiune asumată încă la fondarea S.A. Moldovagaz. Aici este de neînțeles abordarea autorităților responsabile din RM care în pofida faptului că consumul de gaze s-a menținut practic constant în decurs a mai bine de 10 ani, 1 miliard m³/an, infrastructura gazieră s-a dezvoltat enorm.

Tranzitul gazelor rusești pe teritoriul RM are o pondere mare în afacerea Gazpromului, aproximativ 15% din volumul total al exportului trecând pe teritoriul țării noastre. Urmărind evoluția prețurilor la gazele importate, care în ultimii 10 ani s-a triplat, și comparând „evoluția” prețului perceput pentru tranzitul gazelor rusești în Balcani, de la 1.76 la 2.5 USD pentru 1000 m³ transportați la 100 de km, putem afirma că autoritățile moldovene, până în prezent, nu au reușit să renegocieze acest preț în favoarea Moldovei cel puțin o dată. În eventualitatea impunerii unor prețuri europene la gaz, și RM ar trebui să majoreze taxa de tranzit la nivelul corespunzător. Un alt aspect

legat de tranzit care trebuie clarificat inclusiv și cu partea transnistreană este distanța tranzitată de conducte pe teritoriul RM și pe cel transnistrean, deoarece distanța tranzitată de conductele magistrale pe teritoriul transnistrean este net inferioară celei ce tranzitează Republica Moldova, în raport de 19 la 3. Respectiv, taxa percepută trebuie să fie proporțională acestor distanțe tranzitate. În acest caz, și venitul RM ar crește de pe urma acestor servicii.

Un aspect foarte important din punct de vedere al securității populației, care trebuie discutat cu Gazprom-ul, este prevenirea situațiilor similare celei din noiembrie 2009 când 50.000 de moldoveni au rămas fără gaz în urma exploziei gazoductului Razdelinaia - Izmail. Situațiile de acest gen ar putea avea urmări foarte dure în cazul în care la spargerea conductei gazul evacuat nu s-ar aprinde imediat. În acest sens trebuie proiectat un sistem care în cazul unei eventuale scurgeri de gaz să-l aprindă imediat pentru a evita răspândirea acestuia în atmosferă și ar putea să se aprindă accidental la momentul nepotrivit. Această problemă trebuie să sensibilizeze atât autoritățile responsabile din RM cât și Gazprom-ul întrucât este principalul proprietar al conductelor magistrale.

Toate aspectele enunțate mai sus dar și altele au fost analizate în cadrul studiilor lansate anterior în cadrul Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul”. Printre acestea sunt: „Expirarea contractului dintre Gazprom și Moldovagaz - Noi oportunități de consolidare a securității energetice a Republicii Moldova”, „Sectorul gazier al Republicii Moldova – Consecințele oportunităților neglijate”, „Industria gazului în RM: Povara ignoranței și costul erorilor”, „Programul național de gazificare – Realități, necesități și perspective”, etc.⁴

⁴ Toate studiile enumerate pot fi descărcate de pe pagina web a Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul” : www.viitorul.org

6. Elaborarea strategiei în domeniul eficienței energetice a municipiului Chișinău

La 14 ianuarie, 2010, a avut loc lansarea oficială a proiectului „Creșterea eficienței energetice în municipalitățile Chișinău și Sevastopol, în baza experienței pozitive existente”. Proiectul a fost scris în cadrul parteneriatului dintre Primăria mun. Chișinău și IDIS „Viitorul” și se desfășoară cu sprijinul financiar al Comisiei Europene, prin intermediul programului CIUDAD (Cooperare pentru Dezvoltare Urbană și Dialog). Proiectul va fi implementat pe parcursul a 28 de luni, în perioada ianuarie 2010 – aprilie 2012 iar bugetul total constituie 672 965 Euro. Printre obiectivele principale ale acestui proiect sunt:

1. Integrarea perspectivelor de eficientizare a consumului de energie în administrarea municipalităților beneficiare;
2. Facilitarea punerii în aplicare a tehnologiilor ce contribuie la creșterea eficienței energetice prin îmbunătățirea cadrului de reglementare și ajustarea politicilor relevante, atât la nivelul autorităților publice locale cât și autorităților publice centrale;
3. Întreprinderea măsurilor ce ar permite autorităților municipale atragerea investițiilor în infrastructură cu scopul sporirii eficienței energetice;
4. Promovarea unui comportament ce ar spori eficiența energetică în instituțiile publice, în special în școli;
5. Elaborarea strategiei și planurilor de eficiență energetică a mun. Chișinău.

Elaborarea strategiei de eficientizare a consumului de energie și a planurilor de acțiune în mun. Chișinău este un obiectiv cu adevărat no-

toriu pentru municipiu întrucât acesta va fi primul din autoritățile locale din RM care oferă o abordare temeinică problemelor energetice. Este notabil faptul că acest lucru începe acolo unde consumul de energie este foarte sporit și are o pondere mare în întreg consumul de energie al țării iar potențialul de eficiență energetică este de până la 40%. Elaborarea acestei strategii va fi coordonată de partenerii proiectului din Germania (ICLEI) și Turcia (UMMR), care au o experiență vastă în acest domeniu. Conform planului de acțiuni, această activitate se va desfășura în perioada aprilie – noiembrie 2011. Ulterior experiența mun. Chișinău va putea fi preluată cu succes și de către alte autorități locale interesate să promoveze eficiența energetică în comunitățile lor.

De asemenea, în cadrul acestui proiect, în prima jumătate a anului 2011, vor fi lansate o serie de studii la nivel municipal, un studiu privind analiza cadrului de reglementare și trei studii de fezabilitate care cuprind iluminatul public stradal, eficiența energetică a clădirilor și optimizarea traficului rutier. Aceste studii vor fi însoțite de niște planuri investiționale care vor servi ca o platformă de inițiere a noi proiecte în sectorul energetic al municipiului. Până la sfârșitul anului 2011 urmează a fi elaborat și un sistem de măsurare a eficienței energetice la nivel de municipiu, indisponibilitatea datelor fiind o problema care face dificilă perceperea reală a situației și tendințelor din acest sector.

7. Interconectarea sistemului gazier național cu cel al României

Interconectarea sistemului energetic național cu cel european este una din obligațiile pe care RM și le-a asumat odată cu aderarea la Co-

munitatea Energetică Regională. Opțiunile de accesare a altor surse de gaze naturale decât prin conductele magistrale controlate de Gazprom sunt legate de posibilitatea de conectare la rețeaua de transport a gazelor naturale a României. O astfel de legătură cu rețeaua care asigură vecinătatea cu piața regională ar permite extinderea conceptului Inelului Comunității Energetice și în cazul Moldovei. Construcția unei conducte magistrale cu posibilitatea de a transporta gaze naturale în ambele sensuri, Ungheni-Iași, ar fi permis, cel puțin în așa situații care au avut loc la începutul anului 2006 sau 2009 în perioada „războiului gazelor”, alimentarea Republicii Moldova cu gaze naturale din România.

Mai mult ca atât, Republica Moldova și-ar spori securitatea furnizării cu gaze naturale prin accesul la rezervele de gaze naturale disponibile în România. În acest sens, implementarea proiectului de construcție a conductei magistrale Ungheni - Iași este primordială.

Costul total al proiectului este estimat la aproximativ 20 mln euro. Momentan sunt aprobate din partea Uniunii Europene 3 mln euro pentru Republica Moldova și 4 mln euro pentru România.

La momentul actual este finalizat studiul de fezabilitate și se lucrează la studiul de fezabilitate în colaborare cu S.A. Moldovagaz și S.R.L. Moldovatransgaz în gestiunea căreia se va afla

această conducta magistrală. În cadrul proiectului este preconizat construcția unei stații de pompare și alteia de măsurare a volumelor de gaz care vor parcurge această interconexiune. Pe parcursul anului 2011 este preconizat finalizarea studiului de fezabilitate și a proiectului cu devizul de cheltuieli. În cazul în care vor exista sursele financiare necesare în anul 2012 s-ar putea finaliza construcția conductei de legătură Ungheni - Iași.

În anul 2011 România planifică darea în funcțiune a terminalului de gaze lichefiate din portul Constanța. Inițierea unor negocieri cu partea română în privința acestui proiect nu trebuie tergiversată. Portul Giurgiulești reprezintă o mare oportunitate în acest sens pentru Republica Moldova care ar oferi o alternativă viabilă gazelor importate de la Gazprom.⁵

Indiferent care ar fi modalitatea concretă de participare la piața regională, este important ca rețeaua conductelor de gaze naturale din RM să fie interconectată cu rețeaua de gaze naturale din România printr-o altă interconexiune decât traseul de tranzit spre Balcani al Gazprom-ului. Prin aceasta va fi posibilă, accesarea eventualelor surse, disponibile prin această rețea datorită proiectelor care ar putea traversa partea de vest a României.

⁵ Informații detaliate legate de această oportunitate pot fi găsite în studiul „Sectorul gazier al Republicii Moldova – Consecințele oportunităților neglijate”, 2010. Disponibil la http://www.viitorul.org/public/3050/ro/POLITICI_PUBLICE_6%20Gaz.pdf

CONCLUZII

I. Șansa de a deține președinția Comunității Energetice în formula unei noi guvernări oferă Republicii Moldova un nou statut și o nouă motivație de a contribui la sporirea securității energetice a țării și de a participa la o piață energetică bazată pe principii de echitabilitate și avantaje reciproce;

II. Preluarea președinției Comunității Energetice în anul 2011 reprezintă o șansă pentru Republica Moldova de a se apropia mai mult de piața energetică europeană și de a-și promova oportunitățile în acest domeniu;

III. Analizând Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova *Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare 2011-2014* și pornind de la premiza că totuși acesta va fi referențialul puterii executive pe parcursul următorilor patru ani putem afirma că prin capitolul *Asigurarea securității și eficienței energetice* există angajamentul politic al Alianței pentru Integrare Europeană de a promova reformele în sectorul energetic;

IV. Crearea cadrului juridic și normativ în scopul promovării eficienței energetice este definitiv pentru orice stat. Transpunerea legislației Uniunii Europene în legislația națională din domeniul energetic constituie un pas întârziat, dar foarte important în acest sens;

V. Cadrului instituțional în domeniul eficienței energetice este un element-cheie în executarea politicilor statale în acest domeniu. Este foarte important ca aceste instituții să asigure o conclucrare eficientă între stakeholderii din acest sector și să dezvolte par-

teneriate cu mediul extern care ar putea oferi suport bazat pe experiențe de succes.

VI. Anul 2011 este anul în care expiră contractul de furnizare a gazelor naturale în Republica Moldova dintre S.A. Moldovagaz și O.A.O. Gazprom, deci este timpul oportun de a negocia un nou contract care ar reflecta o colaborare echitabilă și reciproc avantajoasă dintre Gazprom și Moldovagaz. Totodată, se ivește o ocazie, care nu poate fi ratată, de a aminti părții ruse despre maniera în care a fost constituită S.A. Moldovagaz și despre angajamentele asumate, ca și acționar majoritar, dar nerespectate până în prezent;

VII. Elaborarea strategiei de eficientizare a consumului de energie și a planurilor de acțiune în domeniul eficienței energetice în mun. Chișinău este un obiectiv cu adevărat notoriu pentru municipiu întrucât acesta va fi primul dintre autoritățile locale din RM care oferă o abordare temeinică problemelor energetice. Este notabil faptul că acest lucru începe acolo unde consumul de energie este foarte sporit și are o pondere mare în întreg consumul de energie al țării;

VIII. Indiferent care ar fi modalitatea concretă de participare a Republicii Moldova la piața regională, este important ca rețeaua conductelor de gaze naturale din RM să fie interconectată cu rețeaua de gaze naturale din România printr-o altă interconexiune decât traseul de tranzit spre Balcani al Gazprom-ului. Prin aceasta va fi posibilă, accesarea eventualelor surse, disponibile prin această rețea datorită proiectelor care ar putea traversa partea de vest a României.

RECOMANDĂRI

I. Deținând președinția Comunității Energetice, RM ar putea insista asupra elaborării unui consiliu pe probleme de securitate energetică în Europa sau cel puțin în Europa de Sud-Est, care ar reprezenta țările participante la piața energetică europeană și care, de fapt, se confruntă cu aceleași probleme, spre exemplu, în problema gazelor cu Gazprom (criza gazelor din 2006 și 2009);

II. Procesul de transpunere a legislației Uniunii Europene în legislația națională nu trebuie să fie unul cantitativ ci calitativ;

III. Adoptarea Hotărârii de Guvern cu privire la crearea Fondului pentru Eficiență Energetică;

IV. Promovarea aspectelor ce țin de eficiența energetică ca posibile criterii de evaluare în licitațiile pentru contractele publice;

V. Diversificarea combustibililor energetici în scopul micșorării ponderii gazului natural în sectorul energetic național;

VI. Revizuirea strategiilor guvernamentale în domeniul securității energetice și clasificarea oportunităților de sporire a securității energetice în obiective pe termen scurt, mediu și lung, cu elaborarea programelor predictibile de realizare a obiectivelor propuse;

VII. Revizuirea structurii proprietății S.A. Moldovagaz prin inventarierea și reevaluarea proprietății de gazoducte construite din bani publici, ai investitorilor privați și ai populației, și capitalizarea acestora ca și cotă a Republicii Moldova în acțiuni ale statului și investitorilor în S.A. Moldovagaz;

VIII. Fortificarea rolului Republicii Moldova ca țară importantă de tranzit a gazelor naturale și energiei electrice;

IX. Veniturile acumulate de pe urma tranzitu-

lui gazelor rusești pe teritoriul Republicii Moldova nu trebuie să fie incluse în formula de calcul al prețului la gaze naturale pentru consumatorii finali în mod egal, ci trebuie acumulate într-un fond separat din care se vor acorda subvenții categoriilor social-vulnerabile ale populației. Pentru întreținerea, mentenanța acestor magistrale ar trebui să fie stabilită o taxă aparte.

X. Clarificarea cu Partea Transnistreană a aspectului legat de tranzitul gazelor rusești deoarece distanța tranzitată de conductele magistrale pe teritoriul transnistrean este net inferioară celei ce tranzitează Moldova, respectiv taxa percepută trebuie să fie proporțională acestor distanțe tranzitate. În acest caz și venitul Moldovei ar crește de pe urma prestării acestor servicii;

XI. Revizuirea formulei de calcul al prețului de procurare a gazelor rusești de către S.A. Moldovagaz și micșorarea sau excluderea ponderii prețului produselor petroliere în prețul final al gazelor naturale prin stabilirea unei referințe față de piața SPOT a gazelor naturale;

XII. Interconectarea sistemului național de gazoducte cu cel al României prin mai multe puncte de conexiune cu posibilitatea asigurării transportului în ambele sensuri;

XIII. Introducerea obligativității ca operatorul economic care cere scumpirea energiei (gazului) către populație să-și prezinte public bilanțul și argumentarea tehnico-economică a solicitării ca să demonstreze populației necesitatea scumpirii.

XIV. Abordarea problemelor din sectorul energetic al Republicii Moldova de către autoritățile responsabile cu mai multă consecvență ca acestea să nu rămână în continuare o simplă aspirație.

BIBLIOGRAFIE

- 1) Directiva Europeană 2006/32/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 aprilie 2006 privind eficiența la consumatorii finali și serviciile energetice și de abrogare a directivei 93/76/CEE.
- 2) Directiva 2010/30/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 mai 2010 privind indicarea, prin etichetare și informații standard despre produs, a consumului de energie și de alte resurse ale produselor cu impact energetic;
- 3) Directiva 2010/31/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 mai 2010 privind performanța energetică a clădirilor;
- 4) Treaty establishing the Energy Community;
- 5) Legea nr. 142 din 02.07.2010 cu privire la eficiența energetică, Monitorul Oficial nr. 155-158 din 03.09.2010;
- 6) Legea nr. 160 din 12.07.2007 privind energia regenerabilă publicată în Monitorul Oficial nr. 127-130 din 17.08.2007;
- 7) Hotărârea de Guvern nr. 1173 din 21.12.2010 cu privire la Agenția pentru Eficiență Energetică, publicată în Monitorul Oficial nr. 254-256 din 24.12.2010;
- 8) Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova *Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare 2011-2014*, Chișinău 2011;
- 9) Muntean, I., *Expirarea contractului dintre Gazprom și Moldovagaz - Noi oportunități de consolidare a securității energetice a Republicii Moldova, 2010*. Disponibil la http://www.viitorul.org/public/3154/ro/POLITICI_PUBLICE_9%20Contract%20gaz.pdf;
- 10) Muntean, I., Fala, A., *Sectorul gazier al Republicii Moldova – Consecințele oportunităților neglijate, 2010*. Disponibil la http://www.viitorul.org/public/3050/ro/POLITICI_PUBLICE-6%20Gaz.pdf;
- 11) Șoitu, T., Gaibu, S., Gaibu, C., *Programul național de gazificare – Realități, necesități și perspective*. Disponibil la: <http://www.viitorul.org/public/1142/ro/Programul%20national%20de%20gazificare.pdf>
- 12) Parlicov, V., Șoitu, T., *Industria gazului în RM: Povara ignoranței și costul erorilor, 2007*. Disponibil la <http://www.viitorul.org/public/800/ro/Politici%20PubliceGAZZ.pdf>;
- 13) <http://www.energy-community.org/pls/portal/docs/530177.PDF>
- 14) <http://evenimentul.md/?l=ro&a=6&i=2131>
- 15) <http://www.azi.md/ro/story/12267>

IDIS „Viitorul” reprezintă o instituție de cercetare, instruire și inițiativă publică, care activează pe o serie de domenii legate de: analiză economică, guvernare, cercetare politică, planificare strategică și management al cunoștințelor. IDIS activează în calitate de platformă comună care reunește tineri intelectuali, preocupați de succesul tranziției spre economia de piață și societatea deschisă în Republica Moldova.

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul, și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile și spiritului critic, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și pro-europene.

